

RAȚIUNILE TIMPULUI (I)

† DANIL Arhiereul

Abstract: Every moment should be received, lived, filled with sense and meaning, and lit by prayer. The Hesychast Orthodox Prayer fills to the fullest extent, warms, ignites and flames the golden Cup gem of every moment in our earthly and Christian life. Each moment has its infinite value, that is why a man, a Christian, a clergyman or a monk is bound to connect, bind and hang every moment of his life by faith, hope and love, humility, repentance and weeping, of God's eternity, for eventually God's eternity will call to judgment and judge the moments of our life, separating them as the shepherd breaks up the lambs from the goats.

Keywords: theological, time, , life, moment, eternity

În Iisus Hristos Cuvântul și Fiul lui Dumnezeu întrupat (Ioan 1, 14), „precum sunt ascunse toate comorile înțelepciunii și ale cunoștinței” (Coloseni 2, 3), sunt cuprinse din veșnicie pentru veșnicie toate rațiunile divine sau gândurile eterne ale lui Dumnezeu, semănate și devenite rațiuni ale lucrurilor, prin Creație; rațiuni ale timpului și ale istoriei prin Providență; rațiuni ale Scripturii, prin Revelație și inspirație și rațiuni ale Liturghiei (după sfântul Maxim Mărturisitorul), prin Întrupare și Euharistie; împlinindu-se toate în rațiunile Judecății (*Ambigua*, Cuvânt introductiv al sfântului Maxim Mărturisitorul, către Toma). Totul este cuprins prin atotștiința dumnezeiască în Logosul divin; după cum toate razele sunt cuprinse în soare; după cum toți stropii de ploaie sunt cuprinși în nor și după cum toate stelele sunt cuprinse în cer și după cum toate cuvintele lui Dumnezeu sunt cuprinse în Sfintele și dumnezeieștile Scripturi și-n Sfânta Tradiție. Rațiunile divine sau gândurile eterne ale lui Dumnezeu, departe de noi, pe cât sunt de departe răsăriturile de apusuri și cerurile de pământ (Isaia 55, 9), rămân pe veci necunoscute de făpturi și creaturi, în esența și în taina lor, împărțându-ni-se însă doar prin contemplația și cunoașterea Revelației naturale și supranaturale și prin înțelegerea și interpretarea

timpului, vremurilor și a istoriei, în lumina acestei dumnezeiești Revelații. Toți Sfinții Părinți și mari teologi ai Bisericii spun că rațiunile divine sădite, semănate și ascunse în lucruri, devin rațiuni ale lucrurilor. Astfel rațiunea Araratului a fost aceea de a primi corabia lui Noe pe culmea sa. Rațiunea stejarului Mamvri a fost aceea de a localiza Teofania. Rațiunea muntelui Moria a fost aducerea ca jertfă a lui Isaac de către Avraam, iar rațiunea Betelului a fost scara cerului. Rațiunea Nilului a fost aceea de a-l primi pe Moise în coșul de papură și de a fi preschimbât în sânge (pe lângă aceea naturală de a uda și fertiliza semănăturile Egiptului). Rațiunea Mării Roșii a fost aceea de a fi despărțită de Moise, iar rațiunea Sinaiului, de a mijloci suirea lui Moise și pogorârea lui Dumnezeu. Rațiunea Iordanului a fost aceea de a fi despărțit de Iosua și de către sfântul Ilie și Elisei și de a mijloci Botezul Domnului și Epifania. Rațiunea templului lui Solomon a fost aceea de a mijloci spațiul pentru vedenia serafimilor sfântului prooroc Isaia și pentru Întâmpinarea Domnului. Rațiunea gropii cu lei a fost nevătămarea proorocului Daniel, iar rațiunea chitului din mare avea să fie salvarea lui Iona și preînchipuirea mormântului Domnului. Rațiunea Betleemului a fost Nașterea Domnului, după cum rațiunea Nazaretului fusese Bunavestirea, iar rațiunea Golgotei va fi Răstignirea. Rațiunea divină a Taborului a fost aceea de a fi locul Schimbării la Față, iar rațiunea dudului lui Zaheu a fost aceea de a-i mijloci mai marelui vameșilor posibilitatea vederii lui Iisus. Rațiunea lepezii din Betania, ca și a pietrei prăvălitate peste mormântul Domnului, a fost aceea de a fi dată la o parte de pe mormântul lui Lazăr și, cealaltă, de a fi prăvălită de către îngerul Domnului în noaptea Învierii lui Hristos. Rațiunea Grădinii Ghetsimani a fost sudoarea de sânge a Domnului, după cum rațiunea Emausului avea să fie Cina revelațională din Seara Învierii, iar rațiunea Tiberiadei, arătarea Mântuitorului de pe țârm. Rațiunea Muntelui Măslinilor a fost aceea de treaptă, scară și loc al Înălțării Domnului, iar rațiunea coșniței din Damasc a fost aceea de a mijloci scăparea sfântului Apostol Pavel de uneltirile dregătorului regelui Areta (Faptele Apostolilor 9, 25; II Corinteni 11, 32-33). Rațiunea Ierusalimului avea să fie aceea de loc pentru Ziua Cincizecimii, a Rusaliilor sau a Pogorârii Duhului Sfânt. Rațiunea prinderii viperei de mâna sfântului Apostol Pavel după naufragiul din Malta avea să fie dovedirea sfințeniei și a lucrării puterii dumnezeiești în apostolul neamurilor (Faptele Apostolilor 28, 1-6). Rațiunea edenică a Insulei Patmos avea să fie descoperirea și împărtășirea Apocalipsei sfântului Apostol și Evanghelist Ioan. Și exemplele ar putea continua la nesfârșit, prin rațiunea porumbelului de a ne aduce mereu și mereu ramura de măslin și prin rațiunea toiagului lui Moise de a ne lovi și despărți mereu Marea Roșie și de a ne deschide stânca de la Rafidim spre adăpare duhovnicească. Pentru că în rațiunile divine, în rațiunile lucrurilor, în rațiunile Scripturii sau în rațiunile timpului, ale vremurilor și ale istoriei, sunt asunse și revelate deopotrivă planurile lui Dumnezeu, intențiile Lui, scopul și rostul lucrurilor și al întâmplărilor.

În paralel cu rațiunile divine semănate prin Creație și devenite rațiuni ale lucrurilor, avem și rațiunile timpului care sunt gânduri eterne ale lui Dumnezeu sădite în vremi prin evenimente și întâmplări cu privire la făpturile sau creaturile Sale, raționale sau iraționale. Rațiunile timpului sunt sâmburii evenimentelor înscrise pe șiragul istoriei. Rațiunile timpului, după sfântul Maxim Mărturisitorul, se pot împărți în rațiuni ale trecutului, care pot fi cunoscute prin cercetare; rațiuni ale prezentului, care pot fi deslușite prin observare și contemplare și rațiuni ale viitorului, care pot fi doar intuite și descoperite prin darul profetic al Duhului Sfânt, împărtășit uneori. Timpul este un dar și un rod cules și desprins din pomul vieții și al eternității, împărtășit lumii în durata ei, și nouă, în răstimpul vieții noastre. Timpul este măsura înnoirii tuturor lucrurilor învechite. Lumea și omul se scaldă și înnoată în apele și-n valurile timpului. Apele timpului sunt limpezi, precum cristalul râului vieții (Apocalipsă 22, 1); iar când devin ape ale vremurilor, pot fi și tulburi, precum apele potopului, iar alteori pot fi prefăcute în sânge, precum apele Nilului (Exod 7, 17-21). Adeseori, apele timpului, devenite ape ale vremurilor, sunt despărțite asemenea Mării Roșii – prin Întruparea și Învierea Domnului, spre exemplu – și curățite sau limpezite precum apele Iordanului, prin Epifanie și prin limbile de foc ale Cincizecimii, care ard și mistuiesc vreascurile uscate ale timpului neroditor în istoria lumii și în viața omului. În curgerea și desfășurarea timpului, rațiunile divine ale timpului se seamănă în țarina de alături a rațiunilor lucrurilor, iar alteori se suprapun acestora, devenind rațiuni ale vremurilor, ale evenimentelor, ale faptelor și ale părutelor întâmplări de pe drumul istoriei și de pe cărarea vieții. În particulele elementare ale timpului, care sunt: vremurile, perioadele mari istorice, evenimentele, faptele și ceasurile și clipele cotidianului, sunt ascunse gânduri divine, planuri și intenții ale lui Dumnezeu, cu lumea și cu omul, care așteaptă acordul și colaborarea voinței noastre libere. În „jugul” rațiunilor timpului – care este jugul lui Hristos (Matei 11, 28-30) – se cuvine să intrăm de bunăvoie, ca să ne putem încununa la capătul ogorului vieții (II Timotei 4, 7-8). În țarina rațiunilor timpului, lui Dumnezeu îi aparține sămânța cea bună și pământul cel bun, iar nouă și numai nouă ne aparțin pietrele, spinii și neghina. La nunta cea duhovnicească a rațiunilor timpului, ale lui Dumnezeu sunt candelile aprinse ale fecioarelor înțelepte și ale noastre sunt toate candelile stinse ale fecioarelor neînțelepte din noi. Ai lui Dumnezeu sunt talanții de aur dăruiti nouă prin rațiunile timpului, iar a noastră este lenevirea și nelucrarea. Ale lui Dumnezeu sunt oile cele de-a dreapta din rațiunile timpului și ale noastre sunt caprele cele de-a stânga din rațiunile vremurilor. Noi ne umplem timpul vieții fie cu virtuțile și faptele cele bune ale oilor celor de-a dreapta și ale celor cinci fecioare înțelepte; fie cu păcatele și patimile caprelor celor de-a stânga și ale fecioarelor celor neînțelepte. În țarina rațiunilor timpului facem să răsară, să crească și să rodească, fie grâul lui Dumnezeu (sfântul Ignatie Teoforul), fie neghina celui rău (Matei 13, 38-43). Toate se desfășoară sub Ochiul rațiunilor Providenței și se vor înfățișa înaintea Tronului rațiunilor Judecării.

Rațiunile Providenței le contemplăm ilustrate în purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Noe în corabie; față de Isaac pe Moria; față de Lot în Sodoma; față de Iosif vândut în Egipt; față de Moise pus pe Nil; față de proorocul Daniel și cei trei tineri în Babilon și proorocul Iona aruncat în mare. Exemple ale Providenței vedem în salvarea Pruncului Iisus prin fuga în Egipt; izbăvirea lui Petru din valuri; scăparea sfântului Apostol Pavel din Damasc și izbăvirea din naufragiul din Malta. Rațiunile Judecății nu se vor exprima doar la Judecata de Apoi, ci adeseori, chiar și în timpul vieții și pe parcursul istoriei. Potopul cu apă, pedepsirea Sodomei și a Gomorei, înecarea egiptenilor în Marea Roșie, deschiderea pământului și înghițirea răzvrățiților Core, Datan și Aviron, părăsirea lui Saul de către Duhul lui Dumnezeu, sfârșitul cumplit al lui Abesalom, pedepsirea lui Nabucodonosor prin întunecarea minții și sfârșitul lui Belșațar în noaptea tâlcuirii de către proorocul Daniel a cuvintelor: „Mene, mene, techel, ufarsin” (Daniel 5, 24-30); ca și sfârșitul lui Ahab și al Isabelei și al regelui Irod, mâncat de viermi, ucigașul sfântului Apostol Iacob (Faptele Apostolilor 1-3 și 20-23), precum și pedepsirea Izabelei din Tiatira (Apocalipsă 2, 20-25), sunt tot atâtea exemple și dovezi clare și limpezi ale intervenției rațiunilor Judecății, prin judecăți și hotărâri divine, mai înainte de Judecata de Apoi! Rugăciunea, plânsul și pocăința regelui bolnav Iezechia, schimbă însă înștiințarea trimisă și transmisă prin proorocul Isaia cu privire la apropiata moarte, în vindecare și lungirea vieții cu încă 15 ani (Isaia 38, 1-21), iar pocăința ninivitenilor, în urma propovăduirii proorocului Iona, amână cu un veac nimicirea cetății (Iona 3, 1-10 și 4, 10-11).

Rațiunile timpului trecut, putând fi cunoscute prin cercetare teologică și scripturistică în duh patristic, se vor da pe față și se vor descoperi la Judecată ca intenții divine, pe firul de aur al cărora noi ne-am prins sau nu mărgăritarele vieții noastre, în durata căreia ori ne luminăm curcubeul legământului prin lumina Schimbării la Față și a Învierii lui Hristos, ori trăim nepăsători în întunericul de trei zile de peste tot pământul necunoștinței Egiptului. Prin viața pe care o duc în lumina Crucii și a Evangheliei lui Hristos, creștinul, ca prieten al Domnului, își risipește și se izbăvește de mirosul de cadavru al păcatului, după cuvintele Martei despre fratele său Lazăr (Ioan 11, 11), agonisindu-și prin harul Duhului Sfânt vasul de alabastru cu mir de nard de mare preț al Mariei din Betania, prin care-și va umple casa sufletului, pentru veșnicie, de mireasma mirului (Ioan 12, 3).

Rațiunile timpului prezent se împletesc cu rațiunile lucrurilor din noi și din jurul nostru, în fiecare clipă. Clipele, ceasurile și zilele curg prin râul timpului, prăvălindu-se prin prezent în cascada viitorului, pe direcția dinspre Facere spre Apocalipsă și dinspre Alfa spre Omega. O minte pe cât posibil curată, limpede și luminată, poate prin vedere și străvedere să deslușească într-o străfulgerare a conștiinței atotprezenței lui Dumnezeu și printr-o metanie a închinării lăuntrice în Duh și Adevăr, rugul aprins al clipei, limba de foc a ceasului sau stâlpul de foc al zilei, începând din sine, de la sine și în cercuri

concentrice, precum pe luciul unei ape, trecând gardurile spre cei din jur; străbătând zidurile dinspre ceilalți și ajungând până la pietrele de hotar ale lumii văzute și cunoscute. Prin rațiunile timpului prezent, creștinul, contemplativul sau teologul, înțelege neîncetat voia lui Dumnezeu cu sine – „voia lui Dumnezeu este sfințirea voastră” (I Tesaloniceni 4, 3) –, cu cei din jur și cu lumea întreagă, străduindu-se să se supună acestei voi și să respingă prin războiul nevăzut asalturile și asediul voilor și gândurilor rele ale celor nevăzuți și întunecați, răzvrățiți și căzuți din lumină și har. Împins de alunecarea de teren a trecutului prin prezent înspre orizontul de viitor al clipei următoare, al ceasului următor și al zilei de mâine și poimâine, care urmează momentului numit „astăzi”, mintea care teologhisește, contemplând fulgerul clipei prezente, va auzi și glasul tunetului cu ecouri din viitor, care urmează acestuia. Așa ceva au pățimit văzătorii, și înaintevăzătorii cu duhul, adică Sfinții Prooroci sau profeți, sfinții Apostoli sau Evangheliști și Sfinții Părinți ai Bisericii din Pateric, Filocalie și Viețile Sfinților. Rațiunile timpului viitor sunt cunoscute doar de Dumnezeu și au fost – și poate mai sunt – descoperite aleșilor Săi (cum a fost Preacuviosul Părintele nostru Arsenie Boca), care și-au trăit și conectat prezentul vieții în mod total și desăvârșit la trecutul treptelor Revelației; la adevărul dogmei prezente a Șederii lui Hristos de-a dreapta Tatălui și la nădejdea din ce în ce mai apropiată a Eshatologiei Particulare și Universale. Rațiunile zilei de ieri sunt încheiate; rațiunile zilei de azi sunt în desfășurare; rațiunile zilei de mâine sunt în așteptare. Rațiunea corabiei potopului aparține trecutului; rațiunea Crucii lui Hristos aparține prezentului, iar rațiunea focului din Ziua Judecării, aparține viitorului. Sau : rațiunea trâmbițelor de la Ierihon aparține trecutului; rațiunea trâmbiței cuvântului lui Dumnezeu aparține prezentului, iar rațiunea trâmbiței lui Dumnezeu de la Înviere (I Tesaloniceni 4, 16) aparține viitorului eshatologic.

Rațiunile divine ale timpului se revarsă și curg mai întâi în clepsidra zilelor Creației lumii și a omului (Facere 1, 1-31; 2, 1-3), cu toată semnificația lor teologică și cronologică; în rațiunea „căii de o sâmbătă” (Faptele Apostolilor 1, 12), în rațiunea celei dintâi zile a săptămânii, Duminica – ziua Învierii Domnului, a Cinei Domnului și a Revelației Apocalipsei (Matei 28, 1; I Corinteni 16, 2; Apocalipsă 1, 10); în rațiunea ceasurilor liturgice ale zilei și a sfintelor sărbători anuale, îndeosebi Paștile și Cincizecimea, cu durata de patruzeci de zile de la Înviere la Înălțare (Faptele Apostolilor 1, 3) și încă zece zile până la Rusalii. Anii vieții lui Adam (930), Set (912), Enoh (365); ai lui Matusalem (969), Noe (950); precum și anii vieții lui Avraam (175), ai lui Isaac (180), Iacob (147), Iosif (110), Moise (120), Iosua (110), Caleb (105), David (70), precum și anii vieții pământești ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos, se înscriu în aceleași rațiuni ale timpului. Robia egipteană de 400 de ani, pribegia prin Sinai de 40 de ani, petrecerea lui Moise pe munte în post și în rugăciune către Dumnezeu vreme de 40 de zile, domnia lui David de 40 de ani – 7 ani în Hebron și 33 de ani în Ierusalim –, robia babiloniană de 70 de ani (Daniel 9, 2); vremea celor 70 de săptămâni de ani, de la întoarcerea din robie până se va unge Sfântul Sfinților (Daniel 9, 24) și postul Mântuitorului de 40 de zile și 40 de nopți din pustiu Carantaniei (Matei 4, 1-2), sunt tot atâtea pietre de hotar în câmpul rațiunilor timpului și ale vremii.

Rațiunile timpului sau ale vremurilor, ar putea fi împărțite și contemplate mai întâi de la Adam până la Avraam, iar apoi „de la Avraam până a David” și „de la

David până la strămutarea în Babilon” și „de la strămutarea în Babilon până la Hristos”, în câte de trei ori „patrusprezece neamuri” de gânduri teologice (cf. Matei 1, 17) – precum și de la cea dintâi Venire a lui Hristos, la A Doua Lui Venire; sau de la Înălțarea la cer și Pogorârea Duhului Sfânt, la Parusie (Faptele Apostolilor 1, 11; Matei 25, 31; Apocalipsă 1, 7). În câmpul, în ogorul sau în țarina rațiunilor timpului, surprindem adeseori, precum Iosif tâlcuind visele lui Faraon, atât cei șapte ani de belșug duhovnicesc și rod bogat teologic, cât și cei șapte ani de foamete și sete după auzirea cuvintelor Domnului (Facere 41, 25-32; Amos 8, 11). Și pentru că în câmpul rațiunilor timpului „o singură zi înaintea Domnului este ca o mie de ani, și o mie de ani ca o zi” (II Petru 3, 8; Psalmul 89, 4), să veghem și să priveghem ca niciodată cele șapte spice goale, seci și pălite de vântul de răsărit, să nu mai mănânce și să nu mai înghită pe cele șapte spice frumoase și pline (Facere 41, 22-24), ci chiar și aceste șapte spice goale, prin roua harului Duhului Sfânt pogorâtă pe lâna lui Ghedeon și în cuptorul Babilonului și prin limbile de foc ale Duhului Sfânt de la Rusalii, să devină pline și roditoare, printr-o convertire și pocăință a noastră, precum cea a femeii păcătoase, a lui Petru după lepădare, a tâlharului de pe cruce și a sfântului Apostol Pavel pe drumul Damascului. Omul lui Dumnezeu își îmbracă rațiunea timpului vieții sale în haină de nuntă, zidind pe temelie Hristos „aur, argint, pietre scumpe”; pe când omul fără Dumnezeu își îmbracă timpul vieții în porfiră și în vison, zidindu-și pentru veșnicie doar „lemn, fân, trestie” (I Corinteni 3, 12).

Astfel, îndeletnicindu-se prin preocupare cât mai serioasă, adâncindu-se prin contemplare teologică și meditând prin cugetare smerită la complexa, înalta și sublima temă și învățătură a rațiunilor divine, a rațiunilor lucrurilor și a rațiunilor timpului, mintea sau rațiunea umană luminată și asistată neîncetat de harul Duhului Sfânt se conectează printr-o sinapsă existențială, născătoare de nesfârșite alte sinapse și conexiuni, la Rațiunea divină, oferindu-i-se ca unealtă în teologhisire, cuvânt în propovăduire și atitudine în mărturisire. Mintea filocalică devine astfel altar al cunoașterii de Dumnezeu și vas pentru revărsarea și turnarea untdelemnului la minunea cu „ușile-ncuiate” a înmulțirii acestuia de către Dumnezeu prin sfântul prooroc Elisei în casa femeii văduve și îndatorate (IV Regi 4, 1-7). Mintea și inima noastră sunt cele două table ale legii pe care, tăindu-le și cioplindu-le precum Moise din stâncă (Exod 34, 1), degetul lui Dumnezeu va scrie, suindu-ne pe muntele teologiei și al teologhisirii, aceleași dumnezeiești cuvinte, legi, porunci și rânduieli, dar tâlcuite, relatate și exprimate în noi și noi nuanțe.

Pe scurt, rațiunile divine, devenite rațiuni ale lucrurilor și rațiuni ale timpului, sunt asemenea razelor strălucitoare ale soarelui care, străbătând un nor rarefiat, ajung până la noi, până la cel mai mic fir de iarbă și cel mai neînsemnat fir de nisip, făcându-l pe cel dintâi să crească și pe cel de-al doilea să strălucească. (Hățăgel, 22 octombrie 2016).